

ANALYSIS OF SECONDARY EDUCATION IN VIDIN DISTRICT

Abstract: The current research aims to analyze the quantitative and qualitative dimension of secondary education in the most depopulated and economically underdeveloped district in Bulgaria – Vidin. The article examines the demographic, social, economic and educational indicators of the district. The analysis and the assessment are based on the chronological results of the exams at the end of each school stage in the field, as a reference value is considered the internal dynamics of the exam performance.

Author information:

Klara Kostadinova

St. Cyril and St. Methodius
University of Veliko Tarnovo
✉ klara.kostadinova@abv.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:

Vidin district; educational system; national external evaluation; state matriculation exams.

Правото на образование е основно човешко право. Равният достъп до образование е главна цел на съвременната държавна политика. „Настоящото столетие се определя от изследователите с различни епитети като „век на интеграцията“, „век на информацията“, „век на скоростта“. Справедливо може да бъде наречено и „век на образованието“. ¹ (Симеонов, 2013) Въпросът за образованието не е само въпрос на справедливост и осигуряване на равни права, а на политика на предпазване от бедността и социалното изключване, на политика за по-бързо и конкурентоспособно икономическо и социално развитие. Съвременното образование се превърна в социално ориентирана, силно диференцирана, високо развита и многостепенна система, непрекъснато усъвършенстваща знания, умения и компетенции.

Въпреки подобряването на образователната структура на населението продължават да са налице тревожни сигнали за качеството на образованието. Проблемите на образователната система са обусловени не само в изпълнението на многостранността на нейните функции, но и от спецификата на временните особености при функционирането ѝ. ² (Симеонов, Симеонова, 2018) В изследването Global Competitiveness Report 2017-2018 на Световния икономически форум България е класирана на 83-то място в света (и на 26-то място в ЕС, изпреварвайки само Унгария и Хърватска) по показателя качество на образователната система.

¹ Симеонов, Д. (2013) *Социално-географски измерения на съвременното висше образование в България* – В: Сб. Трета научна конференция на тема: “Межкултурен диалог и образование в Балканите и Източна Европа”, 16.11.2012, В. Търново, Ред. Стела Дерменджиева и др. В. Търново: Изд. „Ивис“, 2013, с. 196-206. ISBN 978-954-2968-55-9. COBISS.BG-ID 1262839780.

² Симеонов, Д., Д. Симеонова (2018) *Пространствено-корелационен анализ между съвременното висше образование и териториалните общности в България* – В: Сборник с доклади от научна конференция „Регионална икономика и устойчиво развитие“, организирана от Научноизследователски институт при Икономически университет, Варна, 7 ноември 2017, Том 1, 623 с. Варна: Изд. „Наука и икономика“, 2018, с. 424-434, ISBN 978-954-21-0956-3. COBISS.BG-ID 12891647721289164772 [Ind./Ref. v: RePEc – Research Papers in Economics].

Настоящото изследване има за цел да анализира количественото и качествено измерение на средното образование в най-обезлюдената и икономически слаборазвита област в България – Видин. Статията разглежда демографските, социалните, икономическите и образователните показатели на областта. Теоретично географският подход в изследванията за образователната система за областта предполага включването в зоната на внимание на максимално възможен набор от показатели и базирането върху принципите на системност, реалистичност, целесъобразност и прогностичност.³ (Симеонов, 2012) Качествените данни са хронологично проследени в териториалния обхват на област Видин. Анализът и оценката са базирани на резултатите от изпитите в края на всеки училищен етап в областта, като отправна величина се разглежда вътрешната динамика на изпитната успеваемост.

Област Видин се намира в северозападната част на България и обхваща площ от 3 022 км², което представлява 2,7% от територията на Република България. Географското положение векове наред е благоприятствало развитието ѝ като транспортен, търговски, културен и политически център. Областта е входно-изходната врата на Република България за Европа и света. На север границата е с Република Румъния, на запад е в съседство с Република Сърбия, на юг е оградена от Стара планина, а на изток граничи с област Монтана. Северната граница е река Дунав, което обуславя възможността за преки връзки с всички страни от Дунавския басейн. През територията преминават два трансевропейски коридора: №4 Крайова /Р. Румъния/ – Видин – София – Кулата и №7 Рейн – Майн – Дунав. В административно отношение попадат 11 общини: Видин, Бойница, Брегово, Белоградчик, Грамада, Димово, Кула, Макреш, Ново село, Ружинци, Чупрене.

Брутният вътрешен продукт, създаден в област Видин през 2018 г., е 681 млн. лв., или 8,87% от БВП, произведен в Северозападния район (7 674 млн. лв.), и 0,62% от БВП, произведен в страната (109 695 млн. лв.). За същия период стойността на БВП на човек от населението за областта е 7 926 лв., за Северозападния район – 10 244 лв., а за страната – 15 615 лв. Предприятията с до 9 заети лица са 93,6% от всички предприятия в областта, а тези с над 250 заети лица са 0,1%⁴, което подсказва за слабостите в общото икономическо развитие.

По данни на НСИ към месец декември 2019 г. населението на област Видин възлиза на 82 835 жители, което я подрежда на последно място по брой население сред областите в България. Населението, живеещо в селата на област Видин, е 35%, а градското е 65%. Коефициентът на естествен прираст е -16,4‰, а средната възраст на населението е 48,4 г. Населението на възраст над 65 г. е 30%, групата 0-19 г. (която е в центъра на настоящото изследване) съставлява едва 16,5% от общото население, а групата на икономически активното население е 53,5%.⁵ Област Видин е на първо място сред седемте, които регистрират най-бърза скорост на увеличаване на възрастното си население – 30,2%.⁶ (Симеонов, 2014) Представените актуални областни демографски показатели подсказват влошено демографско състояние, което е траен процес в последните няколко десетилетия.

³ Симеонов, Д. (2012) *Географският подход в изследванията за образователната система във Великотърновска област* – В: Сб. “Межкултурен диалог и образование в Балканите и Източна Европа: втора научна конференция с международно участие по повод 80-годишния юбилей на акад. Тодор Николов”, В. Търново, 2011, Ред. Стела Дерменджиева и др. В. Търново: Изд. „Ивис“, 2012, с. 123-130. ISBN 978-954-2968-13-9. COBISS.BG-ID 1249106660.

⁴ По данни от ИНФОСТАТ, <https://infostat.nsi.bg/> посетен последно на 14.10.2020 г.

⁵ По данни от ИНФОСТАТ, <https://infostat.nsi.bg/> посетен последно на 14.10.2020 г.

⁶ Симеонов, Д. (2014) *Демографското застаряване на населението в България и неговото отражение върху общественото здраве* – В: Сб. 30 години катедра „География“ във Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“: доклади от международна конференция, 28-29 ноември 2014 г.“. В. Търново, Ред. Стела Дерменджиева, В. Търново: Изд. „Ивис“, 2014, с. 170-181. ISBN 978-954-2968-96-2. COBISS.BG-ID 1269208036.

Фокусната група от населението 0-19 г. е съсредоточена в по-големите населени места, като от нея 28,1% живеят в селата, а 71,9% в градовете. Училищната мрежа в област Видин е изградена от 32 функциониращи учебни заведения към учебната 2019/2020 г. Иновативните училища са 7, от които 5 са в гр. Видин, 1 в с. Ново село и 1 в гр. Брегово. Защитените училища в областта са 5 – по 1 в общините Грамада, Димово и Макреш и 2 в община Чупрене.⁷ Взимайки под внимание тенденциите в демографското развитие в областта, образователната инфраструктура отговаря на нуждите за достъпност до училищната институция.

Преподавателският персонал в област Видин е съставен от 538 учители към учебната 2019/2020 г., от които 196 (36,4%) са в начален етап, 208 (38,7%) са в прогимназиален и 134 (24,9%) учители в гимназиален етап на средното образование.⁸ Разпределението на педагогическите специалисти по дяловете от средното образование е резултат от отпадането на ученици, като според института за пазарна икономика отпадналите ученици от гимназиален етап в област Видин са малко над 4% (към 2018 г.). Сравнително niskият относителен дял на повтарящите ученици (0,89%) е показателен по отношение на образователната система и нейната невъзможност да задържи в училище значителна част от подлежащите на обучение.

Учениците в област Видин за учебната 2019/2020 са 5 995, разделени в 299 самостоятелни паралелки, като 66,6% от тях са в община Видин. Най-малък е броя на учениците и паралелките в общините Макреш и Чупрене, в тях са сформирани само по 2 самостоятелни паралелки. В началния етап на средното образование самостоятелните паралелки са 127, съставени от 2 387 ученици, прогимназиален – 100 паралелки, съставени от 2 018 ученици, а в гимназиален – 72 паралелки, съставени от 1 590 ученици.

Таблица 1. Учащи в общообразователни и специализирани училища по пол, групи класове, статистически зони, статистически райони, области и общини

УЧАЩИ В ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИ И СПЕЦИАЛНИ УЧИЛИЩА ПО ПОЛ, ГРУПИ КЛАСОВЕ, СТАТИСТИЧЕСКИ ЗОНИ, СТАТИСТИЧЕСКИ РАЙОНИ, ОБЛАСТИ И ОБЩИНИ	(брой)								
	2019/2020								
	I - IV клас			V - VII клас			VIII - XII клас		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Видин	2387	1246	1141	2018	1030	988	1590	748	842

По данни от Инфостат

Половата диференциация на учащите в област Видин показва, че момчетата в системата на средното образование преобладават в първите два етапа. Следва видно проявление на икономическите предпоставки за отпадане от училище на момчетата през следващия гимназиален етап. Констатира се, че основните причини за отпадане от образователната система обикновено се групират в няколко основни категории: икономически, етнокултурни, социални, образователни. Емпирично идентифицираните причини за отпадане от училище до голяма степен съответстват на теоретично обосноваваните категории, като основните фактори, които оказват най-силно влияние са:

➤ Икономическото състояние на семейството, в което живее детето, представено чрез различни индикатори, обобщени в комплексен фактор, който оказва силно влияние за напускане на училище. До голяма степен икономическото състояние на домакинствата има пряка корелация и с етническата принадлежност на техните членове. Икономическите предпоставки и разнообразни образователни фактори, извеждащи на преден план грижата за „насъщния“, както и липсата на осъзната потребност от обучение прекратяват образованието на

⁷ Областна администрация Видин, <https://vidin.government.bg/>, посетен последно на 15.10.2020 г.

⁸ По данни от ИНФОСТАТ, <https://infostat.nsi.bg/> посетен последно на 14.10.2020 г.

момчетата и преждевременно ги въвеждат в пазара на труда, където единствените професии, които могат да заемат, са в сферата на тежкия физически труд и обслужващ персонал, които се характеризират с ниско възнаграждение.

➤ Етническата принадлежност води до придържането към определени културни стереотипи, които оказват най-силно влияние, когато семейството живее в компактна група сред представители на собствения етнос. Същата проявява влиянието си върху отпадането от училище както чрез икономически мотиви за напускане (ниски доходи, лош жизнен стандарт и битови условия, безработица и др.), така и чрез т. нар. семейни причини (ранни бракове, непълни семейства и др.). Ако основната причина за отпадане от училище беше етническата принадлежност, то повечето отпаднали в област Видин щяха да бъдат момичета (поради ранното създаване на семейство, забременяване и грижа за децата).

➤ Третата основна група мотиви за отпадане от училище се детерминират от училищната среда и свързаните с нея образователни фактори. От една страна, това са мотиви, свързани с трудности, които детето среща в училище. От друга страна – ценността на образованието, интересът към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище. Може да бъдат изведени и като отделни конфликтни отношения със съученици и/или учители. Съществуват някои обективни страни на училищната среда, които влияят върху отпадането от училище и върху броя на прекараните от детето години в училище – наличие и ефективност на предучилищната подготовка, качество и сложност на учебното съдържание, квалификация на учителите, обучение в смесени и непълни паралелки и др., брой прекарани години на детето в училище и пр.

През учебните 2016/2017 и 2017/2018 години относителният дял на отпадналите от основно и средно образование в областта остава над 4%, а нетният коефициент на записване на населението в V–VIII клас (82,9%) остава един от най-ниските в страната. Гарантирането на равен достъп и на качествено образование за децата е възможно чрез подобряване на условията за развитие на системата на училищното образование. Едно от най-важните от тях е функционирането на модерна, ефективна и обективна система за контрол и оценка на качеството на постигнатите в образователния процес резултати. За да се подобри действащата система за вътрешно оценяване, трябва да се преодолеят наложените и недостатъчно ефективни методи за проверка и оценка на знанията и уменията, които предопределят наизустяване от страна на ученика и влиянието на субективните фактори при оценяването от учителя. Провеждането на външното оценяване дава възможност за обективна оценка на постигнатите резултати, както и за установяване на степента на постигане на държавните образователни изисквания и на знанията и уменията, заложи в учебните програми.

Основна цел на Националната програма „Система за национално стандартизирано външно оценяване” е задължителното оценяване на знанията и уменията на учениците в края на всеки образователен етап чрез национални стандартизирани тестове. Чрез тях се осъществяват и изпитите за приемане на учениците след завършен VII клас в държавните и общинските училища. Продължава провеждането на онлайн национално външно оценяване на дигиталните компетентности на учениците в X клас. Наличието на национална система за външно оценяване позволява да се съизмерват постиженията на учениците от един випуск в различните училища, да се правят изводи за качеството на преподаването в училището и за качеството на работата на отделния учител, да се съпоставят резултатите на учениците от различни випуски, да се правят изводи за тенденциите в подобряване качеството на образованието в национален мащаб.

Националното външно оценяване след IV клас се осъществява от 2009 г. по 4 предмета: български език и литература, математика, човек и общество, човек и природа. До 2016 г. оценяването се извършва по двадесетбална скала, а след това по стобална. С оглед сравнимост и коректни изводи резултатите в настоящето проучване са приравнени към стобалното точкуване. Данните по области са извлечени като средноаритметичен резултат от средния

успех на всяко училище по определената дисциплина от НВО. Таблица 2 представя успеха, брой явили се ученици и резултати от НВО човек и общество и човек и природа.⁹

Таблица 1. Резултати НВО IV клас в периода 2009-2019 г.

Резултати НВО IV клас в периода 2009-2019г.						
№	Област	Български език и литература	Математика	Чоерк и общество	Човек и природа	Средна успеваемост
1	СЗР	66.8	68.4	74.4	76.4	71.51
2	Видин	68.2	67.2	73.6	75.7	71.16

По данни от ЦОПУО

Най-високата успеваемост учениците от област Видин демонстрират в дисциплината човек и природа – 75,7%, а най-ниска по математика – 67,20%. Наблюдават се големи различия в нивата на учениците, държали Национално външно оценяване след IV клас, в училищата от област Видин – вж. *Приложение 1*. Забелязва се зависимост между големината на випуска и успеваемостта му. Колкото по-голям е випускът, толкова резултатите при външните оценявания са по-високи.

Националното външно оценяване след VII клас се осъществява от 2010 г. по 8 предмета: география и икономика, история и цивилизация, физика и астрономия, химия и опазване на околната среда, биология и здравно образование, чужди езици, български език и литература и математика. През 2017 НВО VII клас се провеждат по 3 дисциплини БЕЛ, математика и чужд език, а от 2018 г. дисциплините са само две: БЕЛ и математика. Средният успех е приравнен към 100-бална система с цел по-лесна съпоставка.

При резултатите от външното оценяване се вижда хронологичното изменение на успеваемостта, която бележи значителен и постоянен регрес. Най-ниски са резултатите по БЕЛ и математика, но и външното оценяване по тези предмети е най-подробно, което дава и отговор на причините за високите (в сравнение с основните дисциплини) резултати по химия и физика.

Таблица 2. Резултати НВО VII клас в периода 2009-2019 г.

Резултати НВО VII клас в периода 2010-2019г.								
Година	География и икономика	История и цивилизации	Физика и астрономия	Химия и ООС	Биология и ЗО	Чужд език	Български и литература	Математика
2010	61.73	64.20	60.62	61.21	64.37	55.47	47.51	43.70
2011	64.23	66.77	54.49	57.93	63.89	58.52	43.48	43.83
2012	61.80	58.50	54.69	65.51	70.68	58.29	44.46	43.28
2013	62.70	49.06	65.54	58.42	68.71	56.20	46.68	40.31
2014	65.00	65.39	58.66	63.12	70.21	52.68	45.63	45.30
2015	58.45	60.98	63.21	63.99	59.95	58.97	43.48	37.79
2016	63.82	58.71	60.88	54.94	56.01	54.97	40.58	31.96
2017						57.25	41.92	33.70
2018							41.20	38.94
2019							35.73	21.47
Средна успеваемост	62.53	60.52	59.73	60.73	64.83	56.54	43.07	38.03

По данни от ЦОПУО

В сравнение с НВО в IV клас резултатите по български език и математика бележат изключителен спад в средната успеваемост – 25% български език и 30% математика. На фона

⁹ По данни от ЦОПУО.

на тази сериозна разлика отново се забелязва зависимостта м/у броя на учениците от едно училище, явили се на НВО, и средния резултат на училището (*Приложение 2*). Колкото повече са учениците във випуск, толкова по-висок е резултатът на училището, зависимост, която противоречи на педагогическата логика. От страна на методиката и дидактиката на обучение успеваемостта в малките на брой групи трябва да е по-висока, защото те увеличават възможността на учителя да обърне по-голямо внимание на всеки ученик. Тук трябва да отбележим, че значимо изключение от зависимостта прави Математическата гимназия в област Видин, която е с най-висок успех независимо от броя на ученици във випуска (*Приложение 2*).

Анализът на резултатите от НВО в VII клас повдига въпроси за практическото адаптиране на образование в прогимназиален етап като:

- Комуникират ли помежду си учебните програми в начален и основен етап на обучение?
- Новите знания и умения, които трябва да се усвоят от учениците по БЕЛ и математика, на подходящото ниво ли са след начален етап?
- Прекалено много ли са новите знания и умения, които трябва да се усвоят от учениците по български език и литература и математика?
- Малко време ли е отделено по учебна програма за тяхно усвояване?
- Защо училищата с по-малки випуски показват по-лоши резултати, противно на методическите и дидактически норми? и др.

Държавните зрелостни изпити са изпити (ДЗИ), които се полагат след успешно завършен 12-и клас и са условие за придобиване на средно образование. Зрелостният изпит е задължителен. Неявилите се или неиздържалите матурите получават „Удостоверение за завършен гимназиален етап“, но това не им дава право да кандидатстват във висши учебни заведения.

Интересен факт е, че първият зрелостен изпит по български език през 1882/83 г. се провежда върху исторически материал.¹⁰ (Симеонова, 2016) От 2008 г. ДЗИ са два (в различни периоди матурите са били задължителни, с опция за освобождаване и отменяни) – *първи задължителен* по български език и литература и *втори задължително избираем* от един от следните предмети: математика, история и цивилизация, география и икономика, химия и опазване на околната среда, философски цикъл, биология и здравно образование, английски език, руски език, немски език, испански език, френски език, италиански език. Общия брой точки на всяка матура е 100, като след точкуване се приравнява към шестобалната оценъчна система по следния начин:

¹⁰ Симеонова, Ю. (2016) *Девическата гимназия “Митрополит Климент” в Търново – един от символите на града (1878-1912)* В: Сб. България, българите и Европа – мит, история, съвремие. Том 9, В. Търново, 2016. Ред. доц. д-р Николай Кънев и др. В. Търново, УИ "Св. св. Кирил и Методий", 2016, с. 25-33. ISBN 978-619-208-066-2. COBISS.BG-ID - 1265734372.

Таблица 3. Скала на шестобалната оценъчна система

оценка	точки
Слаб 2	до 22,5 т. вкл.
Среден 3 (3,00-3,49)	23 т. – 40,5 т. вкл.
Добър 4 (3,50-4,49)	41 т. – 58,5 т. вкл.
Много добър (4,50-5,49)	59 т. – 76,5 т. вкл.
Отличен (5,50-5,99)	77 т. – 94,5 т. вкл.
Отличен 6	95 т. – 100 т.

Източник МОН, www.mon.bg

В конкретния анализ се разглежда задължителната матура по български език и литература и избираемата по математика като константи при задължителните изходни изпити при завършване на даден етап от средното образование. За да се улесни сравнителният анализ на резултатите от НВО IV клас и НВО VII клас, оценките по шестобалната система от матурите по БЕЛ и Математика са приравнени по обратен път към отговарящия им брой точки от скалата за преобразуване на точките в оценки на МОН. Това се налага с оглед верността на данните и правенето на коректни изводи от изследователите.

Таблица 5. Резултати ДЗИ 2008-2019 г.

Резултати ДЗИ 2008-2019г.				
Година	БЕЛ		Математика	
	Брой	Успех	Брой	Успех
2008	910	46.82	193	45.91
2009	1045	43.13	141	39.33
2010	878	45.09	107	47.43
2011	772	47.98	73	54.08
2012	814	40.62	78	56.57
2013	788	42.81	63	61.52
2014	709	42.68	49	43.59
2015	640	37.55	44	43.62
2016	646	41.02	41	53.18
2017	584	40.78	33	41.60
2018	582	42.31	27	55.64
2019	556	40.25	28	48.31
Среден успех		42.59		49.23

По данни от ЦОПУО

В сравнение с данните от НВО в VII клас при ДЗИ успеваемостта по български език и литература се запазва в същите граници. Матурата по математика, от друга страна, е избираема. В хронологичен преглед се забелязва процентово намаляване на избора на дисциплината като втора матура, причината за това са ниските резултати и нуждата от допълнителна подготовка за явяване на зрелостен изпит по математика. Към 2019 г. математиката е избирана за да може да се използва зрелостният изпит при кандидатстване в университет, но макар мотивацията и свободния избор (който предполага, че ученикът е уверен в знанията и уменията си в

дисциплината) резултатите не са така високи, както при другите избираеми матури.

В същото време продължава сравнително доброто представяне на учениците на държавния зрелостен изпит по БЕЛ и през 2019 г. Средната оценка за областта се повишава до „Добър“ 4,18 при „Добър“ 4,06 за страната. В унисон с общите тенденции обаче нараства относителният дял на неуспешно положилите изпита – от 3,3% през 2008 г. на 6,8% през 2019 г.

Участието в различни форми на учене през целия живот (УЦЖ) в област Видин остава незадоволително слабо. Ниското ефективно предлагане на възможности за УЦЖ е съществена пречка пред икономическия растеж, като намалява способността на заетите да се прехвърлят при работодатели и сектори с по-висока добавена стойност и не позволява на безработните и икономически неактивните нискоквалифицирани работници да бъдат интегрирани отново на пазара на труда след получаване на желани от пазара умения. Особено належащо е преодоляването на ниското ниво на компютърни и цифрови умения на човешките ресурси в страната и област Видин, което възпрепятства широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги и постигането на цифров растеж.

Анализът на качеството на образование в област Видин ни позволяват да прогнозираме, че на база резултатите от НВО в IV клас, НВО в VII клас и ДЗИ след XII клас в бъдеще ще се запази понижаването на резултатите, т.е. намаляване на придобитите знания и умения на учениците. Картината на образованието в областта се допълва и от закриването на училища заради липса на ученици или учители в предпенсионна възраст.

Темата за образованието винаги е стояла във фокуса на обществения, политически и културен живот на страната. И това е напълно обяснимо – нали образованието е било и винаги ще бъде основен маркер за социалното и икономическото благосъстояние.¹¹ (Симеонова, 2015)

References:

1. Simeonov, D. (2013) Sotsialno-geografski izmereniya na savremennoto visshe obrazovanie v Balgariya – V: Sb. Treta nauchna konferentsiya na tema: “Mezhdukulturen dialog i obrazovanie v Balkanite i Iztochna Evropa”, 16.11.2012, V. Tarnovo, Red. Stela Dermendzhieva i dr. V. Tarnovo: Izd. „Ivis“, 2013, s. 196-206. ISBN 978-954-2968-55-9. COBISS.BG-ID 1262839780.
2. Simeonov, D., D. Simeonova (2018) Prostranstveno-korelatsionen analiz mezhdu savremennoto visshe obrazovanie i teritorialnite obshtnosti v Balgariya – V: Sbornik s dokladi ot nauchna konferentsiya „Regionalna ikonomika i ustoychivo razvitie“, organizirana ot Nauchnoizsledovateliski institut pri Ikonomicheski universitet, Varna, 7 noemvri 2017, Tom 1, 623 s. Varna: Izd. „Nauka i ikonomika“, 2018, s. 424-434, ISBN 978-954-21-0956-3. COBISS.BG-ID 12891647721289164772 [Ind./Ref. v: RePEc – Research Papers in Economics].
3. Simeonov, D. (2012) Geografskiyat podhod v izsledvaniyata za obrazovatelnata sistema vav Velikotarnovska oblast – V: Sb. “Mezhdukulturen dialog i obrazovanie v Balkanite i Iztochna Evropa: vtora nauchna konferentsiya s mezhdunarodno uchastie po povod 80-godishniya yubiley na akad. Todor Nikolov”, V. Tarnovo, 2011, Red. Stela Dermendzhieva i dr. V. Tarnovo: Izd. „Ivis“, 2012, s. 123-130. ISBN 978-954-2968-13-9. COBISS.BG-ID 1249106660.
4. Po danni ot INFOSTAT, <https://infostat.nsi.bg/> poseten posledno na 14.10.2020 g.
5. Po danni ot INFOSTAT, <https://infostat.nsi.bg/> poseten posledno na 14.10.2020 g.
6. Simeonov, D. (2014) Demografskoto zastaryavane na naselenieto v Balgariya i negovoto otrazhenie varhu obshtestvenoto zdrave – V: Sb. 30 godini katedra „Geografiya“ vav Velikotarnovski universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy“: dokladi ot mezhdunarodna konferentsiya,

¹¹ Симеонова, Ю. (2015) *Образователната система в Търново (1878-1912)*. УИ „Св. св. Кирил и Методий“, В. Търново, 2015, 307 с. ISBN 978-619-208-014-3. COBISS.BG-ID - 1273424356.

- 28-29 noemvri 2014 g.“. V. Tarnovo, Red. Stela Dermendzhieva, V. Tarnovo: Izd. „Ivis“, 2014, s. 170-181. ISBN 978-954-2968-96-2. COBISS.BG-ID 1269208036.
7. Oblastna administratsiya Vidin, <https://vidin.government.bg/>, poseten posledno na 15.10.2020 g.
 8. Po danni ot INFOSTAT, <https://infostat.nsi.bg/> poseten posledno na 14.10.2020 g.
 9. Simeonova, Yu. (2016) Devicheskata gimnaziya “Mitropolit Kliment” v Tarnovo – edin ot simbolite na grada (1878-1912) V: Sb. Balgariya, balgarite i Evropa – mit, istoriya, savremie. Tom 9, V. Tarnovo, 2016. Red. dots. d-r Nikolay Kanev i dr. V. Tarnovo, UI "Sv. sv. Kiril i Metodiy", 2016, s. 25-33. ISBN 978-619-208-066-2. COBISS.BG-ID - 1265734372.
 10. Simeonova, Yu. (2015) Obrazovatel'nata sistema v Tarnovo (1878-1912). UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, V. Tarnovo, 2015, 307 s. ISBN 978-619-208-014-3. COBISS.BG-ID - 1273424356.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложенията в настоящия дипломен проект са изработени по данни от ЦОПУО към МОН.

- ЛЕГЕНДА: 1. ■ – Училището е закрито или не е излъчило випуск
 2. - Училището не е функционирало или е преобразувано
 3. Броя ученици в таблиците, явили се на изходен изпит е средно аритметичен от броя на им във випуск във всяко училище за периода
 4. Училищата са подредени във възходящ ред спрямо средния им успех от дисциплина

❖ Приложение 1 Резултати от НВО IV клас в периода 2009-2019г. по училища за всяка от петте области на СЗР

От 2009г. до 2016г. четирите предмета върху, които учениците държат изпит са с максимален брой точки – 20т., а от 2017г. – 100т.

1.1. Област Видин

Област Видин					Среден успех по Български език и литература								
№	Населено място	Код	Училище	Среден брой ученици	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Среден успех за периода
1	Винарово	500902	ОУ "Васил Левски"	6	8.2								8.20
2	Макреш	500801	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	4	8.5								8.50
3	Чупрене	501101	ОУ "Акад. Михаил Димитров"	5	7.83	7.6	10.67	9.62	8.33	10	9.83	9.2	9.14
4	Раковица	500802	ОУ "Христо Ботев"	8	10.78	15.8	11.67	7.89	5.75	9.5	8.29	8.44	9.77
5	Бойница	500301	ОУ "Васил Левски"	6	11.9	8.25	11	9.5	11.75	12.33	11.5	10	10.78
6	Раброво	500302	ОУ "Христо Ботев"	5	8.17	13.7	14.9	18.33	8.2	10.5	9	4	10.85
7	Бело поле	501004	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	10	9.9	10.56	11.33	10.55	11.88	14.1	11.09	10.77	11.27
8	Рабиша	500204	ОУ "Васил Евстатиев Априлов"	5	8.88	11.8	14.2	12.5	12	10.78	11	9.17	11.29
9	Горни Лом	501102	ОУ "Христо Ботев"	8	11	12	12	10.71	11.62	14.44	12.22	9.86	11.73
10	Ружици	501002	ОУ "Никола Й. Вапцаров"	12	14.15	13.94	11.7	11.07	10.46	10.85	13.18	9.47	11.85
11	Видин	503131	СОУ "ХРИСТО БОТЕВ"	16	13.18	15.05	12.29	12.67	12.71	10.83	8.64	9.67	11.88
12	Дреновец	501003	СОУ "Никола Йонков Вапцаров"	13	10.08	13.6	11.59	12.57	10.64	10.46	14.64	12.17	11.97
13	Неговановци	500903	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	4	12.5								12.50
14	Арчар	500603	СОУ "Христо Ботев"	29	12.66	15.95	10.31	16.79	10.17	12.86	13.68	13.38	13.23
15	Ново село	500901	СОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	14	10.75	15.81	12.5	13.58	12.36	12.44	14.88	14.16	13.31
16	Грамада	500501	СОУ "Христо Ботев"	9	16.75	12.27	13.27	15.77	13	10.14	14	12	13.40
17	Дунавци	503311	ОУ "Христо Ботев"	16	15.08	14.87	13.21	15.22	11.8	14.23	12.05	12.91	13.67
18	Орещец	500604	ОУ "Димитър Благоев"	11	12.56	14.5	14.43	14.79	12.18	14.64	13.33	13.22	13.71
19	Димово	500602	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	13	14.42	13.03	13.72	16.67	14.16	13.73	14.08	16.08	14.54
20	Белоградчик	500203	НУ "Васил Левски"	48	15.07	15.99	15.96	15.52	11.64	15.1	11.79	16.85	14.74
21	Кула	500701	СОУ "Васил Левски"	25	13.87	15.63	14.88	16.77	13.65	15.21	14.5	14.44	14.87
22	Видин	500113	ОУ "Св. Климент Охридски"	17	13.44	14.73	15.18	17.5	14.73	17.4	15.65	13.3	15.24
23	Брегово	500401	СОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	29	18.24	15.5	14.61	16.67	14.38	14.77	15.03	14.17	15.42
24	Видин	500111	ОУ "Софроний Врачански"	49	14.34	15.54	15.17	14.56	15.31	16.62	16.03	16.47	15.51
25	Видин	503242	СОУ "Петко Рачов Славейков"	43	14.69	15.19	15.81	17.23	15.33	15.57	16.28	15.76	15.73
26	Видин	500112	ОУ "Отец Паисий"	29	17.38	17	17.83	18.5	14.36	17.29	16.35	15.6	16.79
27	Видин	500104	СОУ "ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ"	84	16.52	17.07	17.36	17.73	16.88	16.3	16.36	16.44	16.83
28	Видин	503241	СОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	58	17.88	17.96	17.67	17.58	16.29	18.6	17	15.62	17.33
29	Видин	503312	ОУ "Иван Вазов"	98	17.9	18.31	17.42	19.16	16.63	18.57	17.05	17.17	17.78
30	Видин	503132	СОУ "Цар Симеон Велики"	91	18.6	17.74	18.46	17.72	18.37	16.94	18.32	18.41	18.07

Област Видин					Среден успех по Математика								Среден успех за периода
№	Населено място	Код	Училище	Среден брой ученици	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
1	Макреш	500801	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	4	8								8.00
2	Чупрене	501101	ОУ "Акад. Михаил Димитров"	5	10.43	7.4	8.33	8.86	9	11.83	12.33	8.8	9.62
3	Бойница	500301	ОУ "Васил Левски"	6	9	8.17	12	10.86	9.8	9	10.67	8.62	9.77
4	Неговановци	500903	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	4	10								10.00
5	Рабиша	500204	ОУ "Васил Евстатиев Априлов"	5	9.25	10.4	12.6	12.5	11.83	9.9	9.67	9.5	10.71
6	Винарово	500902	ОУ "Васил Левски"	6	10.8								10.80
7	Бело поле	501004	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	10	9	15.12	10.8	10.64	12.5	11.4	10.83	10.69	11.37
8	Ружинци	501002	ОУ "Никола Й. Вапцаров"	12	14	11.18	13.11	12.25	11.87	9.69	10.5	8.88	11.44
9	Раброво	500302	ОУ "Христо Ботев"	5	4.33	14.2	12.44	16.33	11.4	9.43	12.5	11	11.45
10	Дреновец	501003	СОУ "Никола Йонков Вапцаров"	13	10.77	14.33	10.21	11.53	11.27	11.38	10.25	13	11.59
11	Раковица	500802	ОУ "Христо Ботев"	8	12.67	15.2	11.67	9.44	12.67	12	10.57	9.33	11.69
12	Арчар	500603	СОУ "Христо Ботев"	29	9.89	11.1	10.54	12.91	11.21	13.65	12.09	13.03	11.80
13	Горни Лом	501102	ОУ "Христо Ботев"	8	9.33	13	15.25	14.14	13.85	10.09	13.3	11.29	12.53
14	Видин	503131	СОУ "ХРИСТО БОТЕВ"	16	13.58	15.11	12.46	12.88	13.29	13.58	9.67	9.75	12.54
15	Ново село	500901	СОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	14	11.33	13.88	12	12.69	14.27	13.75	13.5	14.85	13.28
16	Дунавци	503311	ОУ "Христо Ботев "	16	14.77	15.71	10.68	14.78	14.93	13.38	12	12.55	13.60
17	Димово	500602	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	13	16.25	9.81	12.16	17.12	13	11.85	13.69	15.57	13.68
18	Орещец	500604	ОУ "Димитър Благоев"	11	11.86	14.22	13.07	16.15	13.36	14.18	13.42	13.78	13.76
19	Грамада	500501	СОУ "Христо Ботев"	9	18.12	14.77	13	16.5	12.67	10.14	13.29	12	13.81
20	Белоградчик	500203	НУ "Васил Левски"	48	14.85	15.55	13.88	13.84	12.3	14.25	13.68	16.46	14.35
21	Кула	500701	СОУ "Васил Левски"	25	14.41	14.65	13.52	17.28	12.92	14.76	13.84	14.08	14.43
22	Видин	503242	СОУ "Петко Рачов Славейков"	43	13.5	14.74	14.46	15.82	16.26	15.03	15.03	13.55	14.80
23	Брегово	500401	СОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	29	14.14	14.84	12.28	16.62	14.22	14.76	15.47	16.92	14.91
24	Видин	500113	ОУ "Св. Климент Охридски"	17	13.27	15.93	16.14	16.21	14.82	16.8	14.04	12.6	14.98
25	Видин	500111	ОУ "Софроний Врачански"	49	14.88	15.7	15.61	15.38	13.83	16.64	16.8	16.27	15.64
26	Видин	500104	СОУ "ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ"	84	15.59	16.58	16.78	17.19	15.86	15.9	15.61	16.47	16.25
27	Видин	503241	СОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	58	15.99	15.92	16.55	16.22	17.25	17.52	15.45	15.57	16.31
28	Видин	500112	ОУ "Отец Паисий"	29	17.18	17.38	16.09	18.37	16.81	16.04	15.57	14.25	16.46
29	Видин	503132	СОУ "Цар Симеон Велики"	91	18.11	18.02	16.43	17.51	18.14	18.27	18.81	16.88	17.77
30	Видин	503312	ОУ "Иван Вазов"	98	17.29	17.83	17.23	18.91	17.29	17.97	17.97	18.43	17.87

❖ Приложение 2 : Резултати от НВО VII клас за НВО по Български език и литература и Математика в периода 2010-2018г. по училища за всяка от петте области на СЗР

От 2010г. до 2018г. максималният брой точки двата изпитни предмета е 65т.

2.1. Област Видин

Област Видин					Среден успех по Български език и литература									
№	Населено място	Код	Училище	Среден брой ученици	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Среден успех за периода
1	Арчар	500603	СУ "Христо Ботев"	17	17	11	18	12	16	20	20	19	21	17.14
2	Горни Лом	501102	ОУ "Христо Ботев"	9	13	10	13	27	20	14	23	17	27	18.29
3	Рабиша	500204	ОУ "Васил Евстатиев Априлов"	4	23	18	20	23	9	25	20	18	28	20.35
4	Видин	500111	ОУ "Епископ Софроний Врачански"	44	17	25	17	28	22	23	14	14	29	20.89
5	Раковица	500802	ОУ "Христо Ботев"	5	26	23	23	20	15	16	21	21	26	21.00
6	Видин	503131	СУ "Христо Ботев"	22	27	28	27	22	22	13	16	19		21.80
7	Бело поле	501004	ОУ "Св. св. Кирил и Методий"	9	28	20	24	33	23	14	15	25	15	21.86
8	Бойница	500301	ОУ "Васил Левски"	9	25	15	29	22	25	21	27	21	14	22.03
9	Димово	500602	ОУ "Свети Свети Кирил и Методий"	13	22	23	27	26	26	20	21	15	18	22.05
10	Грамада	500501	СУ "Христо Ботев"	9	23	20	30	25	29	20	25	17	24	23.58
11	Ново село	500901	СУ "Св. св. Кирил и Методий"	15	29	17	19	26	18	31	26	18	30	23.79
12	Ружинци	501002	ОУ "Никола Й. Вапцаров"	15	30	31	21	23	17	24	29	28	24	28.18
13	Орешец	500604	ОУ "Димитър Благоев"	10	29	23	29	34	23	31	27	20	19	26.03
14	Брегово	500401	СУ "Св. св. Кирил и Методий"	31	28	26	27	24	25	29	29	27	22	26.25
15	Рабово	500302	ОУ "Христо Ботев"	3	28	33	16	32	32	34	12	32	18	26.46
16	Дреновец	501003	СУ "Никола Йонков Вапцаров"	6	30	30	31	37	30	15	29	19	27	27.56
17	Чупрене	501101	ОУ "Академик Михаил Димитров"	4	37	19	23	30	39	30	21	33	26	28.70
18	Дунавци	503311	ОУ "Христо Ботев"	18	33	27	27	34	33	31	27	25	36	30.04
19	Видин	500112	ОУ "Отец Паисий"	29	34	33	29	24	36	39	28	41	19	31.49
20	Видин	500113	ОУ "Свети Климент Охридски"	24	38	34	38	23	33	38	28	32	30	32.63
21	Кула	500701	СУ "Васил Левски"	25	32	37	25	32	39	35	30	37	30	33.00
22	Белоградчик	500201	СУ "Христо Ботев"	42	39	36	39	36	34	36	21	29	35	33.83
23	Видин	503242	СУ "Петко Рачов Славейков"	56	39	30	37	37	33	37	32	32	28	33.90
24	Видин	500104	СУ "Любен Каравелов"	93	38	41	38	37	41	33	31	38	17	34.92
25	Видин	503241	СУ "Свети Свети Кирил и Методий"	55	36	36	38	38	40	34	35	37	33	36.20
26	Видин	503132	СУ "Цар Симеон Велики"	89	38	42	45	41	46	37	38	39	38	40.50
27	Видин	503312	ОУ "Иван Вазов"	99	45	47	44	46	47	46	41	46	45	45.31
28	Видин	500102	ПМГ "Екзарх Антим I"	31	58	56	55	58	57	49	52	50	46	63.34

Област Видин					Среден успех по Математика									
№	Населено място	Код	Училище	Среден брой ученици	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Среден успех за периода
1	Арчар	500603	СУ "Христо Ботев"	17	16	22	12	13	15	13	11	12	15	14.45
2	Димово	500602	ОУ "Свети Свети Кирил и Методий"	13	23	24	20	15	27	15	13	15	12	18.18
3	Грамада	500501	СУ "Христо Ботев"	9	17	16	39	20	35	8	10	12	16	19.25
4	Раковица	500802	ОУ "Христо Ботев"	5	17	24	12	18	13	18	29	21	27	19.85
5	Бело поле	501004	ОУ "Св. св. Кирил и Методий"	9	26	16	32	20	27	13	11	13	27	20.43
6	Ружинци	501002	ОУ "Никола Й. Вапцаров"	15	21	24	23	20	20	29	13	17	22	21.13
7	Дунавци	503311	ОУ "Христо Ботев"	18	26	25	18	28	24	18	19	14	19	21.16
8	Видин	500113	ОУ "Свети Климент Охридски"	24	33	28	21	15	19	17	18	13	29	21.55
9	Видин	503131	СУ "Христо Ботев"	22	20	28	38	24	18	14	13	23		22.05
10	Брегово	500401	СУ "Св. св. Кирил и Методий"	31	27	26	27	27	14	21	18	16	23	22.12
11	Дреновец	501003	СУ "Никола Йонков Вапцаров"	6	27	30	23	17	18	17	28	13	30	22.46
12	Ново село	500901	СУ "Св. св. Кирил и Методий"	15	29	30	20	21	26	21	12	13	30	22.53
13	Рабиша	500204	ОУ "Васил Евстатиев Априлов"	4	30	36	15	18	20	33	26	12	20	23.34
14	Горни Лом	501102	ОУ "Христо Ботев"	9	16	18	18	19	29	31	23	35	32	24.60
15	Орешец	500604	ОУ "Димитър Благоев"	10	33	24	33	26	25	28	22	8	29	25.36
16	Кула	500701	СУ "Васил Левски"	25	29	30	20	24	35	34	15	22	23	25.89
17	Видин	500111	ОУ "Епископ Софроний Врачански"	44	33	33	18	31	40	21	13	25	24	26.41
18	Видин	503242	СУ "Петко Рачов Славейков"	56	32	24	34	30	28	25	20	22	28	27.04
19	Чупрене	501101	ОУ "Академик Михаил Димитров"	4	27	15	22	26	38	20	28	31	37	27.17
20	Бойница	500301	ОУ "Васил Левски"	9	23	41	24	26	26	27	33	36	12	27.56
21	Рабово	500302	ОУ "Христо Ботев"	3	32	31	27	21	25	28	23	32	32	27.92
22	Белоградчик	500201	СУ "Христо Ботев"	42	32	28	43	32	35	30	13	18	31	29.01
23	Видин	503241	СУ "Свети Свети Кирил и Методий"	55	29	29	30	44	35	30	29	22	22	30.02
24	Видин	500104	СУ "Любен Каравелов"	93	34	39	37	35	44	25	21	27	18	31.10
25	Видин	503132	СУ "Цар Симеон Велики"	89	31	32	45	39	45	25	25	24	32	32.30
26	Видин	500112	ОУ "Отец Паисий"	29	43	33	35	23	43	37	26	40	19	33.08
27	Видин	503312	ОУ "Иван Вазов"	99	34	36	40	39	41	34	26	30	32	34.73
28	Видин	500102	ПМГ "Екзарх Антим I"	31	55	56	60	60	60	57	45	47	50	64.52